

Zpráva o šetření

ve věci důkladných osobních prohlídek odsouzených

Na základě získaných informací jsem se rozhodla zahájit šetření proti Věznici Jiřice ve věci důkladných osobních prohlídek, organizace návštěv a předávání výplatních pásek odsouzeným. V šetření jsem se zaměřila na ubytovnu X. určenou pro výkon trestu mužů se zařazením do dozoru.

A. Shrnutí závěrů

Věznice Jiřice pochybila, když v praxi provádění důkladných osobních prohlídek odsouzených nezohlednila změnu právní úpravy k 16. 4. 2016.

B. Skutková zjištění

Má zjištění se opírají o informace získané pozorováním a rozhovory během místního šetření, které pověřeni pracovníci provedli ve věznici dne 16. 5. 2017. Během šetření hovořili s náhodně vybranými odsouzenými z ubytovny X. a vedoucími pracovníky věznice.

C. Právní hodnocení

C.1 Důkladné osobní prohlídky

Problematikou důkladných osobních prohlídek se zabývám dlouhodobě. Ve zprávě ze systematických návštěv věznic (2016) jsem problematiku shrnula takto: „Mezi povinnosti odsouzeného dle § 28 odst. 2 písm. a) zákona o výkonu trestu¹ patří povinnost podrobit se osobní prohlídce v zájmu zajišťování vnitřního pořádku ve věznici a vyloučení toho, aby u sebe měl věc, kterou by narušoval účel výkonu trestu. Podrobnosti pro provádění důkladných osobních prohlídek stanoví § 89 NGŘ č. 23/2014. Toto ustanovení obsahuje taxativní výčet případů, kdy se důkladná osobní prohlídka bez dalšího provede.

Osobní prohlídky představují obecně zásah do práva na nedotknutelnost osoby a soukromí odsouzených. V prostředí výkonu trestu odnětí svobody lze tento zásah považovat za legitimní, pokud je prováděn za účelem zajištění vnitřní bezpečnosti (zabránění průniku nepovolených věcí do věznice), avšak pouze, pokud jsou prohlídky prováděny přiměřeně a takovým způsobem, aby byla maximálně šetřena lidská důstojnost. Za přiměřené přitom nelze považovat, pokud se odsouzení důkladné osobní prohlídce musí podrobit plošně a v jejím rámci navíc ještě rutinně dřepovat, či zvedat penis a šourek, aniž by existovalo reálné podezření odůvodňující tento postup. To stejné platí tím spíše v případě provádění důkladné osobní prohlídky odsouzených se zdravotním postižením. Odsouzení čteně poukazovali na paušálnost prohlídek a jejich nedůstojný průběh. Například v situacích, kdy je předmětná prohlídka provedena před eskortou do civilního zdravotnického zařízení, po celou dobu eskorty včetně vyšetření jsou pod dozorem eskortujících příslušníků, a přesto i po návratu do věznice procházejí důkladnou osobní prohlídkou. Rovněž bylo běžnou praxí, že se důkladné osobní prohlídky prováděly plošně před a po návštěvě, případně během

1 Zákon č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů.

návštěvy, pokud chtěl odsouzený využít WC. Zdokumentovala jsem případ, kdy po návratu ze zdravotní eskorty musel odsouzený sundat pleny (opět v situaci, kdy prohlídku podstoupil již před eskortou a v nemocnici byl nahý za přítomnosti příslušníků). V této věznici byly zaznamenány i stížnosti na chování příslušníků VS ČR, kteří se k osobám se zdravotním postižením chovali neuctivě a vydávali během prohlídky urážlivé pokyny.“²

Proto jsem v téže zprávě generálnímu ředitelství VS ČR doporučila „upravit pravidla pro provádění důkladných osobních prohlídek ve vnitřním předpisu (aktuálně NGŘ č. 23/2014) tak, aby bylo zřejmé, že je lze provádět pouze v individuálně odůvodněných případech a nikoliv plošně, a to do konce roku 2016.“³

V návaznosti na uvedené doporučení došlo s účinností k 16. 4. 2016 ke změně vnitřního předpisu, podle kterého (§ 89 NGŘ č. 23/2014):

„(1) Důkladná osobní prohlídka se provádí tehdy, existuje-li **důvodné podezření** založené na **individuálním zhodnocení rizik**, že vězněná osoba má u sebe nebezpečné předměty nebo nepovolené věci.

(2) Důkladnou osobní prohlídku lze provést **jen tehdy**, nelze-li jejího účelu dosáhnout jiným opatřením (např. použitím vhodných technických prostředků či provedením preventivní osobní prohlídky).

(3) Za splnění podmínek stanovených v odstavcích 1 a 2 se důkladná osobní prohlídka provede **zejména**:

- a) při příjmu a propuštění vězněné osoby,
- b) před a po provedení eskorty vězněné osoby,
- c) po návratu do věznice při přerušení výkonu trestu, dočasném opuštění věznice v souvislosti s návštěvou nebo s programem zacházení,
- d) před a po provedení návštěvy, pokud není návštěva prováděna za dělicí přepážkou,
- e) v případě omezovacích prostředků u chovance před umístěním do izolační místnosti,
- f) před umístěním obviněného nebo odsouzeného k výkonu kázeňského trestu do uzavřeného oddělení, samovazby nebo zvláštní (izolační) cely,
- g) při příchodu nebo příjezdu vězněné osoby z pracoviště mimo věznici nebo pracoviště uvnitř věznice,
- h) při generální, dílčí a technické prohlídce.“

Během místního šetření pověřeni pracovníci zjistili, že po změně vnitřního předpisu (a tedy úpravy pravidel provádění prohlídky) se praxe v provádění důkladné osobní prohlídky

2 Zpráva veřejné ochránkyně práv ze systematických návštěv věznic, 2016, s. 43-44. Dostupné online zde: https://www.ochrance.cz/fileadmin/user_upload/ochrana_osob/ZARIZENI/Veznice/Veznice-2016.pdf [cit. 5. 6. 2017].

3 Tamtéž.

na rozdíl od jiných věznic, kde jsem obdobné šetření vedla⁴, prakticky nezměnila. Každý odsouzený jdoucí z práce podstupuje důkladnou osobní prohlídku, včetně dřepování, a to v suterénu budovy X., kde jsou prohlídkové místnosti vč. skenovacího křesla. To samé se opakuje např. i před návštěvou a po ní, kdy se ale prohlídky konají v budově 100, opět v prohlídkových místnostech.

Četnost provádění důkladných osobních prohlídek je tak v rozporu s vnitřním předpisem, který hovoří o tom, že se mají provádět pouze při reálném podezření, nikoliv plošně, a to ještě jen tehdy, pokud nelze účelu prohlídky dosáhnout jinak (např. preventivní prohlídkou, skenovacím křeslem apod.).

C.2 Navádění odsouzených na návštěvy

Odsouzený má právo přijímat v čase určeném ředitelem věznice návštěvy blízkých osob na dobu 3 hodin během jednoho kalendářního měsíce.⁵

Návštěvy lze vykonat dle rozpisu⁶ o víkendu v intervalech 8:30 - 11:30 hod. nebo 13:00 - 16:00 hod. Odsouzení, kteří žádali o návštěvu a mají na ni nárok, se zapíší do seznamu a v den návštěvy jsou navedeni všichni ze seznamu do tzv. odkládacích místností ve sběrném eskortním středisku (budova 028 přízemí). Odtud jsou pak dozorčí službou naváděni na návštěvu podle toho, jak přicházejí do věznice návštěvníci.

Odkládací místnosti jsou opatřeny celovými dveřmi, vybavené lavicemi a WC. Odsouzení shodně uvedli, že se v minulosti stalo v jednotlivých případech, že odsouzený čekal celou dobu návštěvy v odkládací místnosti z toho důvodu, že návštěva nepřijela. Někteří odsouzení tvrdili, že záleží na tom, kdo z dozorců má službu – někdo je odvede zpět na ubytovnu, jiný je nechá čekat právě v tzv. odkládací místnosti. Dle náměstka ředitele věznice plk. Mgr. Nováka mají inspektoři pokyn odsouzené navádět zpět na ubytovnu, když se návštěva nerealizuje.

Standardně se v odkládací místnosti čeká 10 min. - 1 hod., a to v závislosti na tom, kdy přijede návštěva na bránu, což nepovažuji za nepřiměřené. Respektuji, že z organizačních důvodů věznice využívá právě místností na sběrném eskortním středisku pro navádění odsouzených k návštěvám. Plk. Mgr. Novák během místního šetření přislíbil problematiku znovu projednat na nejbližší poradě s inspektory dozorčí služby. Z tohoto důvodu nepožaduji v této věci žádná další opatření.

C.3 Předávání výplatních pásek odsouzeným

V řadě věznic distribuuje prázdné formuláře⁷ mezi ostatní odsouzené jeden vybraný odsouzený, nejčastěji označovaný jako tzv. barákový či chodbař. Na tom v zásadě není nic závadného.

4 Např. Věznice Nové Sedlo, případ sp. zn. 643/2017.

5 Ustanovení § 19 odst. 1 zákona č. 169/1999 Sb., o výkonu trestu odnětí svobody, ve znění pozdějších předpisů.

6 Pro první pololetí 2017 a odsouzené v dozoru.

7 Typicky např. žádanka o návštěvu.

Setkala jsem se ale i s tím, že tento vybraný odsouzený má výsadní postavení spočívající v tom, že rozdává poštu, vede knihu hlášení, zaznamenává, kdo chce daný den do kantýny, jaký je početní stav oddílu, fakticky rozhoduje o tom, kdo bude na oddíl umístěn, a přiděluje rajóny (tedy určuje, komu bude svěřen úklid oddílu). Podíl na úklidu je přitom jedním z předpokladů pro to, aby odsouzený mohl získat odměnu a vytvořit si podmínky pro přeřazení do 1. skupiny vnitřní diferenciací. Uvedené situace jsou příklady nepřípustného mocenského postavení jednoho odsouzeného ve vztahu k ostatním. Ve všech těchto případech jsem doporučila věznicím zajistit, aby žádný z odsouzených nevykonával rozhodovací či jinou mocenskou činnost vůči ostatním odsouzeným. V opačném případě by se totiž mohla vytvořit hierarchie mezi odsouzenými, která může vést ke zneužívání nadřazeného postavení a vyústit až v šikanu.⁸

Pověření pracovníci během místního šetření zjistili, že konkrétně na 2. patře ubytovny X. v době místního šetření právě vybraný odsouzený distribuoval výplatní pásky mezi jiné odsouzené. Navzdory tomu, jsouce přistiženi při činu, tvrdili, že výplatní pásky rozdává vychovatel, což byla evidentní lež. Skutečnost, že výplatní pásky rozdává vybraný odsouzený, potvrdili někteří odsouzení, se kterými pověřeni pracovníci náhodným výběrem hovořili.

Na výplatní pásce je uvedeno mimo jména a zdravotní pojišťovny také datum narození vězně a mimo jeho pracovní odměny také pohledávky. Nepovažuji za vhodné, aby těmito informacemi disponovali vybraní odsouzení právě z výše uvedených důvodů. Krom toho jde o osobní údaje ve smyslu zákona o ochraně osobních údajů;⁹ i z tohoto důvodu by s takovými údaji mělo být nakládáno obezřetně.

Plk. Mgr. Novák během místního šetření akceptoval, že tyto informace by neměli mít k dispozici vybraní odsouzení. Nadto rozdat jednou za měsíc výplatní pásky není pro vychovatele nikterak administrativně náročné (ve srovnání např. s distribucí pošty). V civilním životě se výplatní pásky také nesdílejí. Náměstek ředitele pochybení akceptoval a přislíbil nápravu. S ohledem na to nepovažuji za nutné ve věci přijímat další opatření.

D. Informace o dalším postupu

Zprávu zasílám řediteli Věznice Jiřice a podle ustanovení § 18 odst. 1 zákona o veřejném ochránci práv žádám, aby se ve lhůtě 30 dnů od jejího doručení vyjádřil ke zjištěným pochybením a informoval mě o přijatých opatřeních k nápravě. Zpráva shrnuje mé dosavadní poznatky, které mohou být podkladem pro závěrečné stanovisko podle ustanovení § 18 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv.

Brno 8. června 2017

Mgr. Anna Šabatová, Ph.D.
veřejná ochránkyně práv

⁸ K obdobnému závěru jsem dospěla např. již ve zprávě ze systematické návštěvy Věznice Heřmanice, sp. zn. NZ 11/2016.

⁹ Ustanovení § 4 zákona č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.